

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

1. juuli 2010 *

Kohtuasjas C-211/10 PPU,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberster Gerichtshofi (Austria) 20. aprilli 2010. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. mail 2010, menetluses:

Doris Povse

versus

Mauro Alpago,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees K. Lenaerts, kohtunikud R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (ettekandja), J. Malenovský ja D. Šváby,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtujurist: E. Sharpston,
kohtusekretär: K. Malacek,

arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt esitatud taotlust lahendada eelotsusetaotlus kodukorra artiklis 104b sätestatud kiirmenetluses,

arvestades kolmanda koja 11. mai 2010. aasta otsust see taotlus rahuldada,

arvestades kirjalikus menetluses ja 14. juuni 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Austria valitsus, esindajad: C. Pesendorfer ja A. Hable,
- Tšehhi valitsus, esindaja: D. Hadroušek,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Kemper,
- Prantsusmaa valitsus, esindaja: B. Beaupère-Manokha,

- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* M. Russo,
- Läti valitsus, esindajad: K. Drevina ja E. Drobiševska,
- Sloveenia valitsus, esindajad: A. Vran ja V. Klemenc,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: F. Penlington, keda abistas *barrister* K. Smith,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Wilderspin ja S. Grünheid,

olles ära kuulunud kohtujuristi seisukoha,

on teinud järgmise

otsuse

- ¹ Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega

tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243; edaspidi „määrus”), tõlgendamist.

- 2 Taotlus esitati vaidluses, mille poolteks olid D. Povse ja M. Alpago ning mis puudutas nende tütre Sofia, kes viibib ema juures Austrias, tagasitoomist Itaaliasse, ning lapse suhtes teostatavat hooldusõigust.

Õiguslik raamistik

1980. aasta Haagi konventsioon

- 3 Lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise rahvusvahelise konventsiooni, allkirjastatud 25. oktoobril 1980 Haagis (edaspidi „1980. aasta Haagi konventsioon”) artikkel 3 sätestab:

„Lapse äraviimine või kinnihoidmine on õigusvastane, kui:

- a) see on vastuolus füüsilisele või muule isikule või asutusele vahetult enne lapse äraviimist või kinnihoidmist tema hariliku viibimiskoha riigi seaduse alusel antud hooldamisõigusega;

- b) äraviimise või kinnihoidmise ajal hooldamisõigust teostati või oleks teostatud, kui last ei oleks ära viidud või kinni hoitud.

Punktis a nimetatud hooldamisõigus tekib seaduse, kohtu või haldusorgani otsuse või riigi seaduse kohase lepingu alusel.”

4 Konventsiooni artikkel 12 näeb ette:

„Kui lapse äraviimine või kinnihoidmine on õigusvastane artikli 3 järgi ja kohtu- või haldusmenetluse alguseks lapse asukohariigis on lapse õigusvastasest äraviimisest või kinnihoidmisest möödunud alla aasta, nõuab asjaomane asutus lapse viivitamatut tagastamist.

Kui menetlust alustatakse pärast eelmises lõikes nimetatud aja möödumist, nõuab kohus või haldusasutus siiski lapse tagastamist, kui ei ole tõendatud, et laps on uue keskkonnaga kohanenud.

Kui taotluse saanud riigi kohtul või haldusasutusel on alust arvata, et laps on viidud kolmandasse riiki, võib menetluse peatada või taotluse tagasi lükata.”

5 1980. aasta Haagi konventsiooni artikkel 13 sätestab:

„Eelmise artikliga ei ole vastuolus taotluse saanud riigi kohtu või haldusasutuse kohustus nõuda lapse tagastamist [Sõltumata eelmises artiklis sätestatust ei ole taotluse saanud riigi kohus või haldusasutus kohustatud tegema otsust lapse tagastamise kohta], kui lapse tagastamisele vastu vaidlev füüsiline või muu isik või asutus tõendab, et:

- a) lapse eest hoolitsenud füüsiline või muu isik või asutus ei ole lapse äraviimise või kinnipidamise ajal teostanud oma hooldamisõigust või et ta on täielikult või osaliselt nõustunud lapse äraviimisega või kinnihoidmisega või
- b) lapse tagasitoomine võib talle põhjustada füüsilisi või psüühilisi kannatusi või muul viisil võib lapse asetada ebakindlasse olukorda.

Kohus või haldusasutus võib keelduda lapse tagastamist nõudmast, kui laps on jõudnud vanusesse ja küpsusesse, kus on õige tema arvamusega arvestada, ning ta ei soovi tagasi tulla.

Selle artikli asjaoludest lähtudes peab kohus või haldusorgan arvestama lapse sotsiaalset tausta käsitlevat infot, mille on andnud lapse hariliku viibimiskoha keskasutus või muu pädev asutus.” [täpsustatud tõlge]

Liidu õigusnormid

6 Määruse põhjendus 17 täpsustab:

„Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral tuleks viivitamatult saavutada lapse tagastamine ja sel eesmärgil kohaldatakse jätkuvalt 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsiooni, mida täiendavad käesoleva määruse sätted, eriti artikkel 11. Kohtud liikmesriigis, kuhu laps on ebaseaduslikult ära viidud või kus teda ebaseaduslikult kinni peetakse, peaksid saama konkreetsetel nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel tema tagastamist vastustada. Sellise otsuse võiks asendada selle liikmesriigi kohtu hilisema otsusega, kus oli lapse alaline elukoht enne tema ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist. Kui see otsus sisaldab lapse tagasitoomist, peaks tagasitoomine toimuma, ilma et liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda kinni peetakse, oleks otsuse tunnustamiseks ja täitmisele pööramiseks vaja erimenetlust.”

7 Määruse põhjenduses 21 on öeldud:

„Liikmesriigis tehtud kohtuotsuste tunnustamine ja täitmisele pööramine peaks põhinema vastastikuse usalduse põhimõttel ja mittetunnustamise põhjusi peaks olema võimalikult vähe.”

8 Määruse põhjendus 23 näeb ette:

„Tampere kokku tulnud Euroopa Ülemkogu leidis oma otsustes (punkt 34), et kohtuotsuseid perekonnaõiguslike kohtuasjade valdkonnas tuleks automaatselt tunnustada kogu liidus ilma vahemenetlusteta või ilma, et otsuse täitmisest oleks võimalik põhjendatult keelduda. Seetõttu tuleks kohtuotsused, mis käsitlevad suhtlusõigust ja lapse tagastamist ning mis on päritoluliikmesriigis vastavalt käesoleva määruse säte-tele tõendatud, olema tunnustatavad ja täitmisele pööratavad kõikides teistes liikmesriikides ilma mingeid edasisi menetlusi nõudmata. Selliste kohtuotsuste täitmisele pööramise korda reguleerib jätkuvalt siseriiklik õigus.”

- 9 Määruse põhjenduses 24 on öeldud:

„Kohtuotsuse täitmisele pööramise hõlbustamiseks antud tõend ei tohiks kuuluda edasikaebamisele. Seda tuleks parandada ainult juhul, kui tehtud on oluline viga, st juhul, kui see ei kajasta kohtuotsust nõuetekohaselt.”

- 10 Määruse artikli 2 punktis 11 on määratletud mõiste „ebaseaduslik äraviimine või kin-
nipidamine”, mis vastab sisuliselt 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 3 esimeses lõigus toodud määratlusele.
- 11 Määruse II peatüki 2. jagu pealkirjaga „Vanemlik vastutus” sisaldab artikleid 8–15. Artikkel 8 pealkirjaga „Üldine kohtualluvus” sätestab:

„1. Liikmesriigi kohtutel on vanemliku vastutuse asjus pädevus lapse suhtes, kelle alaline elukoht on hagi esitamise ajal selles liikmesriigis.

2. Lõiget 1 kohaldatakse, kui artiklitest 9, 10 ja 12 ei tulene teisiti.”

¹² Määruse artikkel 10, mis reguleerib kohtualluvust lapseröövi korral, näeb ette:

„Lapse ebaseadusliku äraviimise või kinnipidamise korral säilitavad selle liikmesriigi kohtud, kus oli lapse alaline elukoht vahetult enne äraviimist või kinnipidamist, oma pädevuse, kuni laps on saanud alalise elukoha teises liikmesriigis ja

a) iga isik, institutsioon või muu organ, kellel on eestkosteõigus, on nõustunud äraviimise või kinnipidamisega;

või

b) laps on elanud kõnealuses teises liikmesriigis vähemalt ühe aasta pärast seda, kui isik, institutsioon või muu organ, kellel on eestkosteõigus, on saanud või peaks olema saanud teada lapse asukoha ning laps on oma uues keskkonnas kohanenud ja vähemalt üks järgmistest tingimustest on täidetud:

- i) ühe aasta jooksul pärast seda, kui eestkosteõiguse kasutaja on saanud või peaks olema saanud teada lapse asukoha, ei ole esitatud tagasitoomise taotlust pädevatele asutustele liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda kinni peetakse;
- ii) eestkosteõiguse kasutaja esitatud tagasitoomistaotlus on tühistatud ja alapunktis i sätestatud ajavahemiku jooksul ei ole esitatud uut taotlust;
- iii) läbivaatamisel olev kohtuasi liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist elas, on lõpetatud vastavalt artikli 11 lõikele 7;
- iv) selle liikmesriigi kohtutes, kus laps alaliselt elas vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist, on tehtud eestkostet käsitlev kohtuotsus, mis ei hõlma lapse tagasitoomist.”

13 Määruse artikkel 11 „Lapse tagasitoomine” sätestab:

„1. Kui isik, institutsioon või muu organ, kellel on eestkosteõigus, taotleb liikmesriigi pädevatelt asutustelt kohtuotsuse tegemist [1980. aasta Haagi konventsiooni] alusel, et saavutada lapse tagasitoomist, kes on ebaseaduslikult ära viidud või kinni peetud

liikmesriigis, mis ei ole see liikmesriik, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äravii-
mist või kinnipidamist alaliselt elas, kohaldatakse lõikeid 2–8.

2. 1980. aasta Haagi konventsiooni artiklite 12 ja 13 kohaldamisel tagatakse, et lapse-
le antakse menetluse käigus võimalus saada ära kuulatud, kui see ei osutu lapse vanust
või küpsusastet arvestades sobimatuks.

3. Kohus, kellele on esitatud lõikes 1 nimetatud lapse tagasitoomise taotlus, tegutseb
taotluse menetlemisel kiiresti, kasutades kõige kiiremat siseriiklikus õiguses sätesta-
tud korda.

Ilma et see piiraks esimese lõigu kohaldamist, teeb kohus otsuse hiljemalt kuus nädä-
lat pärast taotluse esitamist, kui see ei ole erandlike asjaolude tõttu võimatu.

4. Kohus ei saa keelduda lapse tagasitoomisest 1980. aasta Haagi konventsiooni ar-
tikli 13 [punkti] b alusel, kui ta on kindlaks teinud, et lapse kaitseks pärast tema taga-
sitoomist on tehtud piisavad korraldused.

5. Kohus ei saa lapse tagasitoomisest keelduda, kui lapse tagasitoomist taotlenud isi-
kule ei ole antud võimalust ära kuulatud saada.

6. Kui kohus on teinud tagasitoomisest keeldumise otsuse 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohaselt, peab kohus viivitamatult otse või oma keskasutuse kaudu edastama tagasitoomisest keeldumise otsuse ja kõigi asjakohaste dokumentide koopiad, eeskätt kohtuistungide protokolle, ära kirja, siseriikliku õigusega määratud pädevale kohtule või keskasutusele liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas. Kohus peab kõik nimetatud dokumendid saama ühe kuu jooksul pärast tagasitoomisest keeldumise otsuse kuupäeva.

7. Kui üks osapooltest ei ole juba pöördunud kohtusse liikmesriigis, kus laps vahetult enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnipidamist alaliselt elas, peab lõikes 6 nimetatud teabe saanud kohus või keskasutus sellest osapooltele teatama ja kutsuma neid vastavalt siseriiklikule õigusele esitama kohtule oma seisukoht kolme kuu jooksul alates teatamise kuupäevast, et kohus saaks lapse eestkostõiguse küsimuse läbi vaadata.

Ilma et see piiraks käesolevas määruses sisalduvate kohtualluvust käsitlevate eeskirjade kohaldamist, lõpetab kohus menetluse, kui talle pole tähtjaks seisukohti esitatud.

8. 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 kohasest tagasitoomisest keeldumise otsusest olenemata on iga hilisem lapse tagasitoomist nõudev otsus, mille teeb vastavalt käesolevale määrusele pädev kohus, täitmisele pööratav vastavalt III peatüki 4. jaotisele lapse tagasitoomise tagamiseks.”

- 14 Määruse artikkel 15 pealkirjaga „Kohtuasja üleviimine kohtusse, kus on asja arutamiseks paremad võimalused” näeb ette:

„1. Erandina võivad selle liikmesriigi kohtud, kelle kohtualluvuses on asja sisuline arutamine, kui nad leiavad, et teise liikmesriigi kohtus, millega lapsel on eriline side, oleks asja või selle konkreetse osa arutamiseks paremad võimalused ja kui see on lapse parimates huvides:

- a) peatada kõnealuse menetluse või selle osa ja kutsuda osapooli esitama taotlust kõnealuse teise liikmesriigi kohtule vastavalt lõikele 4; või
- b) taotleda, et teise liikmesriigi kohus saaks pädevuse vastavalt lõikele 5.

[...]

5. Juhul, kui see on kohtuasja konkreetsete asjaolude tõttu lapse parimates huvides, võivad kõnealuse teise liikmesriigi kohtud võtta pädevuse kuue nädala jooksul pärast nende poole pöördumist vastavalt lõike 1 punktidele a või b. Sel juhul loobub kohus, kuhu esimesena pöörduti, pädevusest. Muul juhul jätkab kohus, kuhu esimesena pöörduti, pädevuse teostamist vastavalt artiklitele 8–14.

6. Käesoleva artikli eesmärgil teevad kohtud koostööd kas otseselt või siis vastavalt artiklile 53 määratud keskasutuste kaudu.”

- 15 Määruse artikkel 40, mis kuulub III peatüki „Tunnustamine ja täitmisele pööramine” 4. jakku „Teatavate suhtlusõigust käsitlevate kohtuotsuste ja teatavate lapse tagasitoomist nõudvate kohtuotsuste täitmine” ning kannab pealkirja „Kohaldamisala”, näeb ette:

„1. Käesolevat jagu kohaldatakse:

[...]

- b) lapse tagasitoomise suhtes, mida näeb ette vastavalt artikli 11 lõikele 8 tehtud kohtuotsus.

2. Käesoleva jao sätted ei takista vanemliku vastutuse kandjal taotleda kohtuotsuse tunnustamist ja täitmisele pööramist käesoleva peatüki 1. ja 2. jaos sätestatud korras.”

- 16 Määruse artikkel 42 „Lapse tagasitoomine” sätestab:

„1. Artikli 40 lõike 1 punktis b osutatud liikmesriigis tehtud täitmisele pööratava kohtuotsusega nõutavat lapse tagasitoomist tunnustatakse ja täidetakse teises liikmesriigis ilma täitmisotsuse vajaduseta ning ilma võimaluseta selle tunnustamist vastustada, kui kohtuotsus on päritoluliikmesriigis tõendatud vastavalt lõikele 2.

Isegi kui siseriiklik õigus ei näe ette artikli 11 lõike 8 punktis b osutatud lapse tagasitoomist nõudva kohtuotsuse täitmist seaduse alusel, olenemata kõigist kaebustest, võib otsuse teinud kohus kuulutada kohtuotsuse täitmisele pööratavaks.

2. Otsuse teinud kohtunik, kes on teinud artikli 40 lõike 1 punktis b osutatud otsuse, annab lõikes 1 osutatud tõendi ainult juhul, kui:

- a) lapsele on antud võimalus ära kuulatud saada, välja arvatud juhul, kui tema vanuse või küpsusastme tõttu on ärakuulamist sobimatuks peetud;
- b) kõigile osapooltele on antud võimalus ära kuulatud saada ning
- c) kohus on otsust tehes arvesse võtnud vastavalt 1980. aasta Haagi konventsiooni artiklile 13 tehtud korralduse põhjuseid ja tõendeid.

Juhul, kui kohus või mõni muu asutus võtab meetmeid lapse turvalisuse tagamiseks pärast alalise elukoha liikmesriiki naasmist, peab tõend sisaldama selliste meetmete üksikasju.

Otsuse teinud kohtunik annab omal algatusel tõendi, kasutades IV lisa tüüpvormi (tõend lapse (laste) tagasitoomise kohta).

Tõend täidetakse kohtuotsuse keeles.”

- 17 Määruse artikkel 43 „Tõendi täpsustamine” sätestab:

„1. Igasuguse tõendi täpsustamise suhtes kohaldatakse päritoluliikmesriigi õigust.

2. Kaebuse aluseks ei saa olla tõendi väljaandmine vastavalt artikli 41 lõikele 1 või artikli 42 lõikele 1.”

- 18 Määruse artikkel 44 pealkirjaga „Tõendi õiguslikud tagajärjed” näeb ette:

„Tõend jõustub ainult kohtuotsuse täitmise piires.”

- 19 Määruse artikkel 47 pealkirjaga „Täitmismenetlus” näeb ette:

„1. Täitmismenetlust reguleerib kohtuotsuse täitmise liikmesriigi õigus.

2. Iga teise liikmesriigi kohtu tehtud kohtuotsust, mis kuulutatakse täidetavaks 2. jao kohaselt või mida tõendatakse vastavalt artikli 41 lõikele 1 või vastavalt artikli 42 lõikele 1, täidetakse kohtuotsuse täitmise liikmesriigis samadel tingimustel, nagu see oleks tehtud selles liikmesriigis.

Eeskätt ei saa vastavalt artikli 41 lõikele 1 või artikli 42 lõikele 1 tõendatud kohtuotsust täitmisele pöörata, kui see on vastuolus hilisema täitmisele pööratava kohtuotsusega.”

- ²⁰ Määruse artikkel 60 „Suhe teatavate mitmepoolsete konventsioonidega” sätestab, et liikmesriikidevahelistes suhetes on määrus 1980. aasta Haagi konventsiooni suhtes ülimuslik.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- ²¹ Euroopa Kohtule esitatud materjalidest nähtub, et Sofia Povse sündis 6. detsembril 2006 Itaalias Mauro Alpago ja Doris Povse lapsena ning kuni 2008. aasta jaanuari lõpuni elas ta koos oma vanematega, kes ei olnud abielus, Itaalias Vittorio Venetos. Itaalia tsiviilseadustiku artikli 317a kohaselt on vanematel lapse suhtes ühine hooldusõigus. 2008. aasta jaanuari lõpus suhe lõppes ning D. Povse kolis koos tütre Sofia-ga pere ühisest eluasemest välja. Kuigi Tribunale per i Minorenni di Venezia (Itaalia) (Veneetsia alaealiste kohus) oli teinud lapse isa taotluse alusel 8. veebruaril 2008 esialgse õiguskaitse korras kiirmenetluses otsuse, millega keelas lapse emal koos lapsega riigist lahkuda, läks D. Povse 2008. aasta veebruaris koos lapsega Austriasse, kus nad sellest ajast peale elavad.

- 22 M. Alpago esitas 16. aprillil 2008 Bezirksgericht Leoben'ile (Leobeni piirkonna esimese astme kohus) (Austria) 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 12 alusel taotluse lapse tagasitoomiseks Itaaliasse.
- 23 Tribunale per i Minorenni di Venezia tegi 23. mail 2008 otsuse, millega tühistas lapse ema suhtes kehtinud keelu koos lapsega Itaaliast lahkumiseks ning määras ühise hooldusõiguse ajutiselt mõlemale vanemale, täpsustades, et laps võib jääda kuni lõpliku otsuse tegemiseni Austriasse ema juurde, ning andis lapse emale „vanemliku ainuotsustusõiguse” igapäevaelu küsimustes. Sama otsusega nägi Itaalia kohus ette, et lapse isa peab osalema lapse ülalpidamises, koostas isa ja lapse kohtumiste kava ning määras sotsiaaltöötaja poolt läbiviidava ekspertiisi, mille eesmärk oli hinnata lapse suhteid vanematega.
- 24 Vaatamata sellele otsusele nähtub ekspertiisi läbiviimiseks määratud sotsiaaltöötaja poolt 15. mail 2009 koostatud aruandest, et lapse kokkupuude isaga oli ema vastuseisust tõttu niivõrd minimaalne, et ei võimaldanud isa ja lapse suhtele hinnangut anda, pidades silmas eeskätt seda, kuivõrd on lapse isa võimeline lapsevanema rolli täitma, ning seetõttu oli sotsiaaltöötaja teinud järelduse, et tal pole võimalik tegutseda lapse huvides ning ekspertiisi lõpule viia.
- 25 Bezirksgericht Leoben jättis 3. juulil 2008 M. Alpago 16. aprilli 2008. aasta taotluse rahuldamata, kuid Landesgericht Leoben (Leobeni ringkonnakohus) (Austria) tühistas selle 1. septembril 2008 põhjendusega, et M. Alpagol ei olnud võimalust olla ära kuulatud vastavalt määruse artikli 11 lõikele 5.
- 26 Bezirksgericht Leoben jättis 21. novembril 2008 M. Alpago taotluse taas rahuldamata, tuginedes Tribunale per i Minorenni di Venezia 23. mai 2008. aasta otsusele, millest nähtub, et laps võis jääda esialgu ema juurde.

- 27 7. jaanuaril 2009 jättis Landesgericht Leoben M. Alpago taotluse taas – teist korda – rahuldamata, põhjendades oma otsust tõsise ohu olemaoluga lapse psüühikale 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 punkti b mõttes.
- 28 D. Povse esitas Bezirksgericht Judenburg'ile (Judenburgi piirkonna esimese astme kohus) (Austria) kui territoriaalset pädevust omavale kohtule taotluse anda hooldusõigus ainult talle. Nimetatud kohus tunnistas ennast 26. mail 2009 määruse artikli 15 lõike 5 alusel pädevaks – ilma et oleks andnud M. Alpagole võimalust olla ära kuulatud, mis on võistlevuse põhimõtte kohaselt nõutav –, ning palus Tribunale per i Minorenni di Venezia pädevusest loobuda.
- 29 Sellegipoolest oli M. Alpago juba 9. aprillil 2009 esitanud Tribunale per i Minorenni di Venezia seal poolelioleva hooldusõiguse määramise menetluse raames taotluse teha määruse artikli 11 lõike 8 alusel lapse Itaaliasse tagasitoomist nõudev otsus. D. Povse kinnitas mainitud kohtus 19. mail 2009 toimunud kohtuistungil, et on valmis järgima isa ja lapse kohtumiste ajakava, mille koostab sotsiaaltöötaja. D. Povse ei maininud, et oli esitanud Bezirksgericht Judenburgile taotluse, mille kohta see kohus tegi otsuse 26. mail 2009.
- 30 Tribunale per i Minorenni di Venezia tegi 10. juulil 2009 määruse, milles asus seiskohale, et tema pädevus säilib, kuna määruse artiklis 10 sätestatud pädevuse üleandmise tingimused ei ole täidetud, ning sedastas, et tema määratud ekspertiisi polnud võimalik lõpule viia, kuna lapse ema ei ole ekspertiisi läbiviimiseks määratud sotsiaaltöötaja koostatud suhtluskavast kinni pidanud.
- 31 Lisaks sellele määras Tribunale per i Minorenni di Venezia samas 10. juuli 2009. aasta otsuses lapse viivitamatu tagasitoomise Itaaliasse ning juhuks, kui laps naaseb koos

emaga, tegi kohus Vittorio Veneto kohaliku omavalitsuse sotsiaalhoolekandeosakonnale ülesandeks leida emale ja lapsele eluase ning koostada lapse ja isa vaheliste kokkusaamiste ajakava. Kohus põhjendas seda otsust vajadusega taastada lapse kontaktid isaga, kuna need olid lapse ema käitumise tõttu katkenud. Tribunale per i Minorenni di Venezia andis otsuse kohta välja määruse artiklis 42 ette nähtud tõendi.

32. Bezirksgericht Judenburg andis 25. augusti 2009. aasta esialgse õiguskaitse kohaldamise määrusega ajutise hooldusõiguse D. Povsele. Kohus saatis kõnealuse kohtumääruse koopia posti teel M. Alpagole Itaaliasse, lisamata sellele tõlget ja juhtimata tähelepanu õigusele keelduda selle vastuvõtmisest. Kohtumäärus jõustus 23. septembril 2009 ning muutus Austria õiguse kohaselt täitmisele pööratavaks.
33. M. Alpagõ esitas 22. septembril 2009 Bezirksgericht Leobenile taotluse, milles palus pöörata täitmisele Tribunale per i Minorenni di Venezia 10. juuli 2009. aasta otsuse, mille kohus oli teinud lapse tagasitoomise kohta Itaaliasse. Bezirksgericht Leoben jättis taotluse rahuldamata, tuues põhjenduseks, et Itaalia kohtu otsuse täitmisele pööramine võib tuua kaasa tõsise ohu põhjustada lapsele psüühilisi kannatusi. Kuna M. Alpagõ esitas selle otsuse peale määruskaebuse Landesgericht Leobenile, tegi mainitud kohus, tuginedes Euroopa Kohtu 11. juuli 2008. aasta otsusele kohtuasjas C-195/08 PPU: Rinau (EKL 2008, lk I-5271), uue otsuse, millega rahuldab kaebuse ning määras lapse tagasiviimise.
34. D. Povse esitas Landesgericht Leobeni otsuse peale Oberster Gerichtshofile kassatsiooni korras määruskaebuse, milles palus jätta täitmistaotlus rahuldamata. Kuna Oberster Gerichtshofil on tekkinud kahtlusi määruse tõlgendamisel, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas „eestkostet käsitlev kohtuotsus, mis ei hõlma lapse tagasitoomist” [...] määruse [...] artikli 10 punkti b alapunkti iv tähenduses, on ka esialgse õiguskaitse meede, millega antakse „vanemlik otsustusõigus” ja eeskätt elukoha määramise õigus kuni lõpliku hooldusõiguse andmise otsuse tegemiseni lapse ebaseaduslikult ära viinud vanemale?
2. Kas tagasitoomist nõudev otsus kuulub määruse [...] artikli 11 lõike 8 kohaldamisalasse vaid siis, kui kohus tugineb selle tegemisel kohtu enda poolt hooldusõiguse kohta tehtud otsusele?
3. Kui vastus esimesele või teisele küsimusele on jaatav:
 - 3.1. Kas selleks, et vaidlustada niisuguse otsuse täitmisele pööramist teises liikmesriigis, mille kohta päritoluriigi kohus on välja andnud määruse [...] artikli 42 lõikele 2 vastava tõendi, saab tugineda argumentidele, mis puudutavad päritoluriigi kohtu pädevuse puudumist (esimene küsimus) või asjaolu, et määruse [...] artikli 11 lõige 8 ei kuulu teises liikmesriigis kohaldamisele (teine küsimus),
 - 3.2. Või peab vastustaja sellisel juhul taotlema tõendi tühistamist päritoluriigis, kusjuures kohtuotsuse täitmist teises riigis saab peatada seniks, kuni päritoluriik teeb otsuse?

4. Kui vastus esimesele ja teisele küsimusele või kolmanda küsimuse punktile 1 on eitav:

Kas määruse [...] artikli 47 lõike 2 kohaselt on teise riigi kohtu tehtud ja selle riigi õiguse kohaselt täitmisele pööratav otsus, millega antakse ajutine hooldusõigus lapse ebaseaduslikult ära viinud vanemale, takistab eelnevalt esimese riigi kohtu poolt selle määruse artikli 11 lõike 8 alusel tehtud tagasitoomist nõudva otsuse täitmisele pööramist ka siis, kui see ei takistaks lapse tagasitoomist nõudva otsuse täitmist, mille teine riik on teinud Haagi [...] konventsiooni alusel?

5. Kui ka vastus neljandale küsimusele on eitav:

5.1. Kas teine riik võib keelduda sellise otsuse täitmisest, mille kohta on päritoluriigi kohus välja andnud määruse [...] artikli 42 lõike 2 kohase tõendi, kui asjaolud on pärast kohtuotsuse tegemist muutunud sel määral, et otsuse täitmisele pööramine ohustaks tõsiselt lapse huve,

5.2. Või peab vastustaja esitama need muutunud asjaolud päritoluriigi kohtule, kusjuures kohtuotsuse täitmise teises riigis saab peatada seniks, kuni päritoluriik teeb otsuse?”

Kiirmenetlus

- 35 Eelotsusetaotluse esitanud kohus põhjendas taotlust vaadata asi läbi kodukorra artikli 104b alusel kiirmenetluses sellega, et lapse kontakt isaga on katkenud. Seega, kui otsus lapse Itaaliasse tagasitoomist nõudva Tribunale per i Minorenni di Venezia 10. juuli 2009. aasta otsuse täitmisele pööramise kohta tehakse suure viivitusega, halvendaks see lapse ja isa suhteid veelgi ning selle tulemusena suureneks psüühiliste kannatuste tekkimise oht, kui laps peaks Itaaliasse tagasi toodama.
- 36 Euroopa Kohtu kolmas koda otsustas 11. mail 2010 ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal ja pärast kohtujuristi ärakuulamist rahuldada taotluse, mis puudutas eelotsusetaotluse läbivaatamist kiirmenetluses.

Eelotsuse küsimused

Sissejuhatavad märkused

- 37 On selge, et põhikohtuasjas on tegemist lapse ebaseadusliku äraviimisega 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 3 esimese lõigu ja määruse artikli 2 lõike 11 mõttes.

- 38 Samuti on selge, et määruse artikli 10 kohaselt kuulus pädevus – vähemalt lapse äraviimise ajal – Tribunale per i Minorenni di Venezia, st selle riigi kohtule, kus oli lapse alaline elukoht enne tema ebaseaduslikku äraviimist.

Esimene küsimus

- 39 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib selle küsimusega teada, kas juhul, kui tegemist on lapse ebaseadusliku äraviimisega, tuleb määruse artikli 10 punkti b alapunkti iv tõlgendada nii, et esialgse õiguskaitse tagamiseks võetud meedet tuleb pidada „eeskostet käsitlev[aks] kohtuotsus[eks], mis ei hõlma lapse tagasitoomist” selle alapunkti mõttes.
- 40 Tuleb rõhutada, et määrusega loodud süsteem põhineb sellel, et keskne roll on kohtul, kelle kohtualluvusse vaidlus selle määruse kohaselt kuulub, ning et määruse põhjenduse 21 kohaselt peab ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsuste tunnustamine ja täitmisele pööramine põhinema vastastikuse usalduse põhimõttel ning mittetunnustamise põhjusi peaks olema võimalikult vähe.
- 41 Määruse artikli 10 kohaselt kuulub lapse ebaseadusliku äraviimise juhtudel pädevus üldreeglina selle liikmesriigi kohtutele, kus oli lapse alaline elukoht vahetult enne tema ebaseaduslikku äraviimist. Põhimõtteliselt säilitavad kohtud selle pädevuse ning üle läheb see vaid juhul, kui laps on saanud uue alalise elukoha teises liikmesriigis ja lisaks on täidetud üks artiklis 10 nimetatud alternatiivsetest tingimustest.

- 42 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimus puudutab seda, kas esialgse õiguskaitse meetme võtmisega loovutab pädev kohus talle artikli 10 punkti b alapunkti iv kohaselt kuulunud pädevuse selle liikmesriigi kohtutele, kuhu laps viidi.
- 43 Sellega seoses tuleb märkida, et määruse eesmärk on takistada laste ebaseaduslikke viimisi ühest liikmesriigist teise ning tagada äraviimise korral lapse viivitamatu tagasitoomine (vt eespool viidatud kohtuotsus Rinau, punkt 52).
- 44 Siit järeldub, et lapse ebaseaduslik äraviimine ei peaks põhimõtteliselt tooma kaasa seda, et selle liikmesriigi kohtute pädevus, kus laps omas alalist elukohta vahetult enne tema ebaseaduslikku äraviimist, läheb üle selle liikmesriigi kohtutele, kuhu ta viidi, ning seda ka mitte juhul, kui laps sai ebaseadusliku äraviimise järel viimati mainitud riigis alalise elukoha.
- 45 Seega tuleb määruse artikli 10 punkti b alapunktis iv sätestatud tingimust tõlgendada kitsalt.
- 46 Seega, arvestades määrusega pädevale kohtule antud keskset rolli ning põhimõtet, mille kohaselt kohtu pädevus säilib, tuleb asuda seisukohale, et „eestkostet käsitlev kohtuotsus, mis ei hõlma lapse tagasitoomist”, saab olla lõplik otsus, mille puhul on aluseks võetud kõigile asjassepuutuvatele elementidele antud terviklik hinnang ning millega pädev kohus otsustab lapse hooldusõiguse korralduse, mille kohta muid haldus- või kohtuotsuseid enam ei tehta. Asjaolu, et otsuse kohaselt tuleb lapse hooldusõiguse küsimus uuesti läbi vaadata – või teha seda perioodiliselt või teatud aja möödudes, või sõltuvalt teatud asjaoludest – ei võta otsuselt selle lõplikku laadi.

- 47 Selline järeldus tuleneb määruse ülesehitusest ning on ühtlasi lapse huvides. Juhul kui esialgse otsuse tegemine tooks kaasa pädevuse kaotamise lapse hooldusõiguse üle otsustamiseks, võib see mõjutada varasema alalise elukohaliikmesriigi pädevat kohut jätma niisugune ajutine otsus tegemata, kuigi selle tegemine oleks lapse huvides.
- 48 Tribunale per i Minorenni di Venezia kui pädev kohus tegi 23. mail 2008 otsuse, millega – arvestades lapse ebaseadusliku äraviimisega tekitatud faktilist olukorda ning lapse huve – tühistas Itaaliast lahkumise keelu, määras hooldusõiguse ajutiselt mõlemale vanemale, andis lapse isale suhtlusõiguse ning määras sotsiaaltöötaja poolt läbi viidava ekspertiisi, et hinnata lapse suhteid vanematega, ning mis oli vajalik hooldusõiguse kohta lõpliku otsuse tegemiseks. Lisaks andis pädev kohus lapse emale õiguse otsustada lapse „igapäevaelu küsimusi” (decisioni [...] concernenti l'ordinaria amministrazione”), see tähendab, et andis talle vanemliku otsustusõiguse lapse igapäevase elu praktiliste aspektide üle.
- 49 Nendest kaalutlustest tuleneb, et mainitud otsus, mida nii Tribunale per i Minorenni di Venezia kui ka eelotsusetaotluse esitanud kohus käsitavad ajutisena, ei saa kujutada endast hooldusõiguse kohta tehtud lõplikku otsust.
- 50 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse artikli 10 punkti b alapunkti iv tuleb tõlgendada nii, et esialgse õiguskaitse meedet ei saa pidada „eeskostet käsitlev[aks] kohtuotsus[eks], mis ei hõlma lapse tagasitoomist” selle alapunkti mõttes, ning see ei peaks olema aluseks pädevuse üleminekule selle liikmesriigi kohtutele, kuhu laps ebaseaduslikult viidi.

Teine küsimus

- 51 Selle küsimusega soovib eelotsusetaotluse teinud kohus teada, kas määruse artikli 11 lõiget 8 tuleb tõlgendada nii, et pädeva kohtu tehtud otsus lapse tagasitoomise kohta kuulub mainitud sätte kohaldamisalasse vaid siis, kui see põhineb sama kohtu poolt lapse hooldusõiguse kohta tehtud lõplikul otsusel.
- 52 Tuleb märkida, et niisugust tõlgendust, mille kohaselt sõltub pädeva kohtu poolt lapse tagasitoomise kohta tehtud otsuse täitmisele pööramine sellest, kas seesama kohus on teinud hooldusõigust käsitleva lõpliku otsuse, määruse artikli 11 – konkreetsemalt lõike 8 – sõnastus ei toeta. Vastupidi, määruse artikli 11 lõikes 8 on öeldud „iga hili-sem lapse tagasitoomist nõudev otsus”.
- 53 Mainitud artikli lõige 7 näeb ette, et varasema alalise elukohaliikmesriigi kohus või keskasutus peab edastama pooltele info, mida ta on saanud teises liikmesriigis tehtud tagasitoomisest keeldumise otsuse kohta, ning kutsuma neid esitama märkusi, „et kohus saaks lapse eestkosteõiguse küsimuse läbi vaadata”. Siiski on selles ette nähtud vaid haldus- ja kohtumenetluse lõppeesmärk, st lapse olukorra seaduslikuks muut-mine. Selle põhjal ei peaks järeldatama, et lapse hooldusõigust käsitlev otsus on eel-tingimuseks lapse tagasitoomist nõudva otsuse tegemiseks. Õiguspoolest on viimati mainitud „vahepealne” otsus vajalik lõppeesmärgini jõudmiseks, st lapse hooldusõi-guse küsimuse lahendamiseks.

- 54 Samamoodi ei tulene määruse artiklist 40 ja artiklitest 42–47 see, et artikli 11 lõike 8 alusel tehtud ja artikli 42 lõikes 1 ette nähtud tõendiga kinnitatud otsuse täitmisele pööramine sõltuks sellest, kas eelnevalt on tehtud otsus hooldusõiguse kohta.
- 55 Määruse artikli 11 lõike 8 niisugust tõlgendust kinnitab Euroopa Kohtu praktika.
- 56 Euroopa Kohus on väljendanud seisukohta, et kuigi lahutamatult seotud muude määruses reguleeritud küsimustega, eelkõige eestkostesõigusega, on tagasitoomisest keeldumise otsusele järgnev lapse tagasitoomist nõudev otsus täitmisele pööratav menetlusautonoomia alusel, et mitte viivitada ebaseaduslikult ära viidud lapse tagasitoomisega. Kohus on ühtlasi rõhutanud niisugust autonoomiat määruse artikli 11 lõike 8 ning artiklite 40 ja 42 puhul ning päritoluriigi kohtu pädevuse prioriteetsust määruse III peatüki 4. jao raames (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Rinau, punktid 63 ja 64).
- 57 Tuleb lisada, et selline tõlgendus on kooskõlas määruse artikli 11 lõikes 8 ning artiklites 40 ja 42 ette nähtud regulatsiooni eesmärgi ja suunitlusega.
- 58 Kui lähtuda mainitud regulatsioonist, siis juhtudel, mil selle liikmesriigi kohus, kuhu laps ebaseaduslikult viidi, on teinud tagasitoomisest keeldumise otsuse 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 alusel, säilib vastavalt sellele määrusele – mille artikkel 60 sätestab, et see on liikmesriikidevahelistes suhetes konventsiooni suhtes ülimuslik – pädevust omavatel kohtutel õigus teha otsus, mis nõuab lapse tagasitoomist. Artikli 11 lõike 8 sätestab, et selline otsus on täitmisele pööratav vastavalt III peatüki 4. jaotisele, et tagada lapse tagasitoomine.

- 59 Tuleb meenutada, et pädev kohus peab enne selle otsuse tegemist võtma arvesse neid põhjuseid ja tõendeid, millest lähtudes tehti tagasitoomisest keeldumise otsus. Selline arvessevõtmine aitab – tulenevalt määruse aluseks olevast vastastikuse usalduse põhimõttest – põhjendada tehtud otsuse täitmisele pööratavuse nõuet.
- 60 Pealegi näeb see regulatsioon ette lapse tagasitoomise küsimuse läbivaatamise kahel korral, tagades seeläbi, et tehtav otsus on parimal võimalikul moel põhjendatud ning lapse huvide kaitse on olnud esiplaanil.
- 61 Pealegi, nagu Euroopa Komisjon õigesti märkis, peab kohtul, kel on hooldusõiguse otsustamisel viimane sõna, olema võimalus kohaldada kõiki vajalikke abinõusid, n-ö vahetpealseid meetmeid, sh määrata lapse elukoht, mis võib teatud juhtudel tähendada lapse tagasitoomist.
- 62 Määruse artikli 11 lõikega 8 ning artiklitega 40 ja 42 taotletav eesmärk, milleks on tegutseda kiiresti, ning see, et päritoluriigi pädevus on tunnistatud prioriteetseks, on raskesti ühildatavad, juhul kui peaks lähtutama tõlgendusest, mille kohaselt peab enne tagasitoomise otsust olema tehtud lõplik otsus hooldusõiguse kohta. Niisugune tõlgendus kujutaks endast piirangut, mis paneks pädevale kohtule teatud juhtudel kohustuse teha hooldusõigust käsitlev otsus, ilma et kohtul oleks kasutada kogu selleks vajalikku ja asjassepuutuvat teavet ja tõendeid ning vajalikku aega neile objektiivse ja selge hinnangu andmiseks.
- 63 Mis puudutab argumenti, et niisugune tõlgendus võib viia lapse tarbetu ühest riigist teise viimiseni juhul, kui pädev kohus peaks lõpuks tegema otsuse, millega annab hooldusõiguse sellele vanemale, kes lapse teise riiki viis ja ise seal elab, tuleb siiski rõhutada, et huvi jõuda lapse hooldusõiguse küsimuses õiglase ja põhjendatud kohtuotsuseni,

vajadus mõjutada isikuid loobuma katsetest last ebaseaduslikult ära viia ning lapse õigus regulaarsele isiklikule suhtlemisele ja otsestele kontaktidele mõlema vanemaga kaaluvad üles võimalikud elukohavahetustega kaasnevad ebamugavused.

⁶⁴ Olgu märgitud, et 7. detsembril 2000 Nice`is välja kuulutatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (EÜT C 364, lk 1) artikli 24 lõikes 3 ette nähtud õigus säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsene kontakt oma mõlema vanemaga on üks lapse põhiõigusi ning selle põhiõiguse austamine on vaieldamatult iga lapse huvidega kooskõlas (vt 23. detsembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-403/09 PPU: Detiček, EKL 2009, lk I-12193, punkt 54). Sellega seoses tuleb tõdeda, et lapse ebaseaduslik äraviimine ühe vanema ühepoolse otsuse tagajärjel võtab enamasti lapselt võimaluse säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsesed kontaktid teise vanemaga (vt eespool viidatud kohtuotsus Detiček, punkt 56).

⁶⁵ Selle lähenemisviisi õigsust kinnitab ka antud juhul põhikohtuasja iseloomustava olukorra uurimine.

⁶⁶ Pädev kohus on 10. juuli 2009. aasta otsust lapse tagasitoomise kohta põhjendanud sellega, et lapse suhe isaga oli katkenud. Seega on nende suhete taastamine igal juhul lapse huvides, samuti ka see, kui lapse ema viibiks võimalusel Itaalias, et Itaalia pädevatel asutustel oleks võimalik enne hooldusõiguse ja vanemliku vastutuse küsimuses lõpliku otsuse tegemist põhjalikumalt uurida lapse suhteid vanematega ning hinnata seda, kuivõrd kumbki neist suudab lapsevanema kohustusi täita ning milline on nende isiksus.

- 67 Järelikult tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse artikli 11 lõiget 8 tuleks tõlgendada nii, et pädeva kohtu tehtud otsus lapse tagasitoomise kohta kuulub selle sätte kohaldamisalasse ka siis, kui sama kohus ei ole eelnevalt teinud lõplikku otsust lapse hooldusõiguse kohta.

Kolmas küsimus

- 68 Kahele esimesele eelotsuse küsimusele antud vastuseid arvestades ei ole vaja sellele küsimusele vastata.

Neljas küsimus

- 69 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib selle küsimusega teada, kas määruse artikli 47 lõike 2 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, täitmise liikmesriigi kohtu poolt tehtud hilisem otsus, millega määratakse ajutine hooldusõigus ning mis on selle riigi õiguse kohaselt täitmisele pööratav, takistab niisuguse varasema lapse tagasitoomist nõudva otsuse täitmist, mille kohta on väljastatud ka tõend, ning seda põhjusel, et see otsus on varasema otsusega vastuolus.
- 70 Nagu määruse põhjendusest 24, artikli 42 lõikest 1 ja artikli 43 lõikest 2 tuleneb, ei saa tõendi väljastamist vaidlustada, ning otsust, mille kohta on väljastatud tõend, tunnustatakse ja täidetakse automaatselt, ilma et selle tunnustamisele oleks võimalik esitada vastuväiteid.

- 71 Pealegi, vastavalt määruse artikli 43 lõikele 1 kohaldatakse tõendi täpsustamisele päritoluriigi õigust, arvestades, et määruse põhjendusest 24 tulenevalt on parandamine võimalik vaid juhul, kui on tehtud oluline viga, st kui tõend ei kajasta kohtuotsuse sisu nõuetekohaselt. Lisaks on määruse artiklis 44 ette nähtud, et tõend omab tagajärgi vaid niivõrd, kuivõrd kohtuotsus on täidetav, ning määruse artikli 47 lõike 2 teine lõik sätestab, et tõendatud kohtuotsust ei saa täitmisele pöörata, kui see on vastuolus hilisema täitmisele pööratava kohtuotsusega.
- 72 Samuti tuleb meenutada, nagu on öeldud määruse põhjenduses 23, et niisuguste otsuste täitmisele pööramise korda reguleerib täitmise liikmesriigi siseriiklik õigus.
- 73 Eeltoodud sätetest, millega on selgelt ette nähtud pädevuse jagunemine päritoluliikmesriigi ja täitmise liikmesriigi kohtute vahel ning mille eesmärk on tagada lapse kiire tagasitoomine, nähtub, et määruse artikli 42 alusel väljastatud tõendit, mis muudab tõendatud otsuse konkreetselt täidetavaks, ei ole võimalik vaidlustada. Täitmistaotluse saanud kohtu ainus võimalus on tunnistada otsuse täidetavust, kuna tõendi kohta saab esitada vastuväiteid vaid tõendi täpsustamise taotlusega või vaidlustada selle autentsus päritoluliikmesriigi õigusnormide alusel (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Rinau, punktid 85, 88 ja 89). Täitmistaotluse saanud liikmesriigi õigus kuulub kohaldamisele üksnes menetluslikes küsimustes.
- 74 Seevastu küsimus sellest, kas otsus kui selline on põhjendatud ning kas tingimused, mis annavad pädevale kohtule võimaluse niisuguse otsuse teha, on täidetud, samuti võimalikud vastuväited kohtualluvuse suhtes, tuleb esitada päritoluliikmesriigi kohtule vastavalt selle riigi õiguses ette nähtud korrale. Samuti saab taotluse tõendatud

otsuse täitmise peatamiseks esitada üksnes päritoluliikmesriigi pädevale kohtule selle riigi õiguses ette nähtud korras.

⁷⁵ Seega ei saa niisuguse otsuse täitmise suhetes esitada vastuväiteid selle liikmesriigi kohtule, kuhu laps ebaseaduslikult viidi, kuna selle riigi õigusnormid reguleerivad vaid menetluslikke küsimusi määruse artikli 47 lõike 1 mõttes, st kohtuotsuse täitmise korda. Käesolevas eelotsuse küsimuses käsitletav menetlus ei puuduta mitte vorminõudeid ega menetluslikke aspekte, vaid sisulisi küsimusi.

⁷⁶ Järelikult seda, kas tõendatud otsus on vastuolus hilisema täitmisele pööratava otsusega määruse artikli 47 lõike 2 teise lõigu mõttes, tuleb kontrollida üksnes lähtuvalt päritoluliikmesriigi pädevate kohtute võimalikest hilisematest otsustest.

⁷⁷ Otsuse vastuolu ei ilmne mitte üksnes juhul, kui see otsus päritoluliikmesriigi kohtusse esitatud taotluse alusel tühistatakse või muudetakse. Poolte ärakuulamiseks läbi viidud kohtuistungil märgiti, et pädev kohus võib omal initsiatiivil või asjakohastel juhtudel sotsiaalhoolekandeametuse taotluse alusel pöörduda sama küsimuse juurde tagasi, kui lapse huvid seda nõuavad, ning teha uue täidetava otsuse ilma eelmist otsust otsesõnu tühistamata, ning varasem otsus muutub selle tulemusena kehtetuks.

⁷⁸ Kui täitmise liikmesriigi poolt tehtud hilisem otsus saaks takistada niisuguse varasema lapse tagasitoomist nõudva otsuse täitmist, mille kohta päritoluliikmesriik on

väljastanud tõendi, tähendaks see määruse III peatüki 4. jaos kehtestatud korra eiramist. Niisugune päritoluliikmesriigi kohtute pädevuse suhtes tehtav erand võtaks mõtte määruse artikli 11 lõikelt 8, mis annab n-ö viimase sõna pädevale kohtule ja mille kohaselt on selline otsus täidetav, arvestades et määruse artikli 60 kohaselt on määrus 1980. aasta Haagi konventsiooni suhtes ülimuslik, ning see tähendaks, et tunnistataks sisuliste küsimuste kuulumist täitmise liikmesriigi kohtualluvusse.

- 79 Järelikult tuleb sellele küsimusele vastata, et määruse artikli 47 lõike 2 teist lõiku tuleks tõlgendada nii, et täitmise liikmesriigi kohtu poolt tehtud hilisem otsus, millega määratakse ajutine hooldusõigus ning mis on selle riigi õiguse kohaselt täitmisele pööratav, ei takista varasema, lapse tagasitoomist nõudva ja päritoluliikmesriigi kohtu poolt tõendiga kinnitatud otsuse täitmist.

Viies küsimus

- 80 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib selle küsimusega teada, kas teine riik võib keelduda sellise otsuse täitmisest, mille kohta päritoluriigi kohus on välja andnud tõendi, kui asjaolud on pärast kohtuotsuse tegemist muutunud sel määral, et otsuse täitmisele pööramine ohustaks tõsiselt lapse huve, või peab muutunud asjaolud esitatama päritoluriigi kohtule, kusjuures kohtuotsuse täitmise saab teises riigis peatada seniks, kuni päritoluriik teeb otsuse.

81 Tuleb märkida, et olulised muutused lapse huve mõjutavates asjaoludes kujutavad endast sisulist aspekti, mis võib teatud juhtudel viia pädeva kohtu poolt lapse tagasitoomise kohta tehtud otsuse muutmiseni. Vastavalt käesolevas otsuses juba varem mainitud pädevuse jaotumisele kuulub niisugune küsimus päritoluliikmesriigi pädeva kohtu alluvusse. Lisaks on mainitud kohus määrusega kehtestatud süsteemi kohaselt pädev hindama ka lapse huve, ning taotlus tema tehtud otsuse täitmise peatamiseks tuleb asjakohastel juhtudel esitada just sellele kohtule.

82 Seda järeldust ei lükka ümber määruse artikli 47 lõike 2 esimeses lõigus toodud viide sellele, et teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuseid täidetakse „samadel tingimustel” täitmise liikmesriigis tehtud kohtuotsustega. Seda nõuet tuleb tõlgendada kitsalt. Sellega võidakse mõelda üksnes menetluseeskirju, mida lapse tagasitoomisel tuleb järgida, kuid see ei saa mingil juhul olla aluseks pädeva kohtu otsuse sisulisele vaidlustamisele.

83 Niisiis tuleb sellele küsimusele vastata, et niisuguse otsuse täitmisest, mille kohta päritoluliikmesriigi kohus on väljastanud tõendi, ei saa täitmise liikmesriigis keelduda põhjendusega, et asjaolud on pärast kohtuotsuse tegemist muutunud sel määral, et otsuse täitmisele pööramine ohustaks tõsiselt lapse huve. Muutunud asjaolud tuleb esitada päritoluliikmesriigi pädevale kohtule ning sellele kohtule tuleb asjakohastel juhtudel esitada ka taotlus tema tehtud otsuse täitmise peatamiseks.

Kohtukulud

- ⁸⁴ Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulused, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, artikli 10 punkti b alapunkti iv tuleks tõlgendada nii, et esialgse õiguskaitse meedet ei saa pidada „eeskotsust käsitlev[aks] kohtuotsus[eks], mis ei hõlma lapse tagasitoomist” selle alapunkti mõttes, ning see ei peaks olema aluseks pädevuse üleminekule selle liikmesriigi kohtutele, kuhu laps ebaseaduslikult viidi.
2. Määruse nr 2201/2003 artikli 11 lõiget 8 tuleks tõlgendada nii, et pädeva kohtu tehtud otsus lapse tagasitoomise kohta kuulub selle sätte kohaldamisalasse ka siis, kui sama kohus ei ole eelnevalt teinud lõplikku otsust lapse hooldusõiguse kohta.
3. Määruse nr 2201/2003 artikli 47 lõike 2 teist lõiku tuleks tõlgendada nii, et täitmise liikmesriigi kohtu poolt tehtud hilisem otsus, millega määratakse

ajutine hooldusõigus ning mis on selle riigi õiguse kohaselt täitmisele pööratav, ei takista varasema, lapse tagasitoomist nõudva ja päritoluliikmesriigi kohtu poolt tõendiga kinnitatud otsuse täitmist.

- 4. Niisuguse otsuse täitmisest, mille kohta päritoluliikmesriigi kohus on väljastanud tõendi, ei saa täitmise liikmesriigis keelduda põhjendusega, et asjaolud on pärast kohtuotsuse tegemist muutunud sel määral, et otsuse täitmisele pööramine ohustaks tõsiselt lapse huve. Muutunud asjaolud tuleb esitada päritoluliikmesriigi pädevale kohtule ning sellele kohtule tuleb asjakohastel juhtudel esitada ka taotlus tema tehtud otsuse täitmise peatamiseks.**

Allkirjad